

FAKTA

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen miljøvernforskning. Stiftelsen har ca. 210 ansatte (1994) og omfatter NINA - Norsk institutt for Naturforskning og NIKU - Norsk institutt for kulturminneforskning. FAKTA-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra stiftelsen.

NINA • NIKU

Nr. 14 — 1995

Økning i båt-livet gir nye utfordringer

STADIG FLER har tatt i bruk småbåt i ferie og fritid i løpet av de siste tiårene. Fra 1965 til 1990 økte antallet registrerte fritidsbåter fra omkring 50 000 til 400 000. I en landsomfattende undersøkelse fra 1989 svarte 44 prosent at de eide eller hadde tilgang til fritidsbåt. Dette året hadde rundt halvparten av de spurte vært på båttur i sjøen, mens 20 prosent hadde vært på båttur i ferskvann; en markert økning bare siden 1982, da 30 prosent hadde vært på båttur.

Sikring av arealer

Denne sterke økningen i båtlivet har gitt myndighetene flere utfordringer. Spesielt i de folkerike strøkene i Sør-Norge har det vært et viktig mål å sikre båtfolk tilgang til egnede arealer, og områder for båtliv og bading i sjø er da også den langt største kategori arealer som er sikret for friluftslivsformål.

Hyttebygging konkurrerer

Privat hyttebygging har kanskje vært den viktigste konkurrenten om disse arealene. Imidlertid har det vist seg at selv om arealene sikres mot utbygging, finnes det flere utfordringer som krever en aktiv forvaltning. Sikrede arealer kan for eksempel gjøres mer funksjonelle gjennom ulike tilretteleggings tiltak, slike som renovasjon og fortøyningsinnretninger. Dette har også i stor grad vært gjennomført i populære utfartsområder.

Nøtterøy-Tjøme

Rapporten fra NINA • NIKU presenterer resultatene av en brukerundersøkelse i et av våre mest brukte båtutfartsområder, Nøtterøy/Tjøme-skjærgården i Ytre Oslofjord, der to tema med spesiell relevans for forvaltningen ble tatt opp: Båtfolks oppfatninger om miljøproblemer og forvaltning i området.

Båtfolket i Nøtterøy/Tjøme-skjærgården:

Andre folks båtbruk størst miljøproblem

Nøtterøy/Tjøme-skjærgården i Ytre Oslofjord er et av landets mest brukte båt-utfartsområder. Her fra Sandøy på Tjøme.

Foto: RONNY MEYER

Forhold knyttet til andre folks båtbruk ser ut til å være den mest utbredte typen miljøproblem for båtfolk i Nøtterøy/Tjøme-skjærgården. Tre forhold oppfatter mer enn halvparten av de spurte som middels store eller store problemer: Båter som holder stor fart, lekekjøring med joller, og bølger etter passerende båter.

NÅR DET GJELDER fart, indikerer vår undersøkelse at brukere og forvaltning har samme oppfatning. I rapporten fra en arbeidsgruppe som har vurdert fritidsbåtpolitikken hevdes det blant annet at «høy fart er blant de største trusler mot båtlivet som kilde til rekreasjon og naturopplevelse». Den blomstrende privatøkonomien på 1980-tallet førte til at man kunne observere stadig flere raske båter på sjøen. Selv om det økonomiske tilbakeslaget anta-

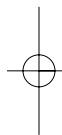
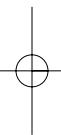
gelig la en demper på denne utviklingen, viser likevel denne undersøkelsen at høy fart er et problem man bør ta alvorlig også på 1990-tallet.

I et av våre båtiddsskrifter er fenomenet lekekjøring med joller skildret slik: «En drømmehelg i juni opplevde vi et vanvittig irriterende spektakkel fyke rundt i full fart 20-30 meter fra land mellom båter på svai, badende og båter fortøyd til land. Det var flere en- og

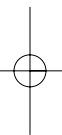
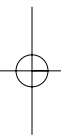
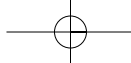
(Forts. neste side).

FAKTA

Andre folks...

(Forts. fra side 1)

tosylindrede vepser, og de holdt på lenge etter at flaggene var tatt». Å overlate slepejolla til barna når man er vel fortøyd er svært vanlig, og uten tvil meget populært blant barna selv. Antagelig lærer de seg også mange viktige ferdigheter på denne måten. Imidlertid ser det ut til at denne praksisen nå har blitt så utbredt, og kanskje også så lite kontrollert, at mange voksne oppfatter det negativt.

Bølger fra båter

Bølger fra passerende båter er det tredje av de båtrelaterte problemene. En passerende hurtiggående båt kan ha både ubehagelige og farlige følger for andre som ligger fortøyd, og den norske tradisjonen med å fortøye med akterenden fra land gir bølgene ekstra godt tak. Dette problemet kan nok i stor grad avhjelpest ved at man tar mer hensyn til hverandre, og setter ned farten eller holder godt klar av land når det ligger andre båter der.

Forsøpling og overbefolkning

Forsøpling oppleves som et middels eller stort problem av 47 prosent av de spurte, og er vel kanskje det problemet som lengst har vært kjent og forsøkt motvirket gjennom holdningskampanjer og renovasjonsordninger.

Når det gjelder for mye folk, mener 46 prosent at dette er et stort eller middels stort problem.

Bårester

Rester av gamle bål og merker etter bål er et sammensatt forsøplings- og slitasjeproblem. Mange mener at bål-brenning er et problem, slik at det burde være mulig å motivere folk til å endre de uheldige bålvanene.

Motorstøy fra båter

Problemene som mellom 30 og 40 prosent oppfatter som store eller middels store, dekker et bredt spekter; blant disse er motorlyd fra båter. Dette oppfattes som et betydelig mindre problem enn de andre båtrelaterte problemene, men en tredjedel av de spurte mener likevel det er et stort eller middels stort problem.

Blant de mindre utbredte problemene i skjærgården finner vi telt som står lenge på samme sted.

Det er ellers hyggelig å legge merke til at direkte uvennlighet er det desidert minste problemet av dem vi har undersøkt.

Stor oppslutning om forvaltningstiltak

ET AV DE mest overraskende resultatene i undersøkelsen er kanskje den store oppslutningen om de tre administrative forvaltningstiltakene. Særlig er det mange som går inn for et mer synlig Skjærgårdstilsyn og politi. Dette betyr økt grad av overvåking og kontroll, og er tilsynelatende i strid med idealet om frihet på sjøen.

Godtar mindre frihet

Vi bør imidlertid huske at motivene for å dra på båt er mange og sammensatte. I en undersøkelse i Risør-skjærgården viste det seg at rekreasjon, avslapping og ro var det vanligste motivet for å dra på båt, etterfulgt av naturopplevelse og frihet. De

fleste miljøproblemene som ble avdekket i denne undersøkelsen, kan tolkes som trusler mot de to første motivgruppene, ro og naturopplevelse; det er derfor mulig at båtfolket er innstilt på å godta noe redusert frihet dersom det betyr at mulighetene for ro og naturopplevelse blir bedre.

Fartsgrenser

Det er betydelig mindre oppslutning om økte fartsgrenser, selv om over halvparten er positive også til dette tiltaket. Vi antar at mange begrunner denne holdningen med at bedre håndheving av allerede eksisterende fartsgrenser er mer effektivt enn ytterligere regler.

Ulikheter mellom båtturister, lokalbefolkning og hyttefolk

Miljøproblemer

Lokalbefolkning og hyttefolk synes at det generelt er større miljøproblemer i Nøtterøy/Tjøme-skjærgården enn båtturistene gjør. Gruppene skiller seg mer med hensyn til oppfatninger om økologiske forhold enn for eksempel fart og bølger. Dette kan ha sammenheng med at økologiske effekter som slitasje ofte er mindre tydelige og krever større oppmerksomhet for å oppdages enn for eksempel båter som holder høy fart, som jo har en mer umiddelbar, forstyrrende og kanskje også farlig karakter.

Søppelkasser og toaletter

Båtturistene synes det er mindre behov for flere søppelkasser og toaletter enn lokalbefolkningen og hyttefolket gjør. Dette er i overensstemmelse med at båtturistene også opplever problemene med forsøpling og toalettavfall på land som mindre enn de to andre gruppene. En grunn til at båtturistene prioriterer slike tiltak lavere enn de to andre gruppene, kan være at båtturistene oftere bruker steder hvor søppelkasser og toaletter allerede finnes. En større andel av båtturistene benytter også store og velutstyrte båter med toaletter, slik at de kanskje føler mindre behov for toaletter enn lokalbefolkning og hyttefolk.

Andre forvaltningstiltak

De tre tiltakene som er rettet mot å forbedre fortøyningsmulighetene, er minst populære blant hyttefolket. Spesielt hyttefolket har et stort innslag av små landstedsbåter og har derfor kanskje ikke så stort behov for spesielle fortøyningsinnretninger som de to andre gruppene. Siden hyttefolket også er mindre positivt enn de andre gruppene til tiltak som informasjonstavler og tilrettelagte bålplasser, kan man imidlertid undres på om denne gruppen generelt er noe mer reservert til forvaltningstiltak i området, dvs. har en mer «puristisk» holdning.

Det er også interessant å merke seg at hyttefolket ser noe mindre behov for flere områder som er sikret for allmennheten. Dette kan ha sammenheng med at hyttefolket allerede eier en bit av området, og samtidig har en rekke dagsturmål å velge blant som ikke er like lett tilgjengelige for de andre gruppene med større båter.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 340

Ronny Meyer: «Båtfolks oppfatninger om miljøproblemer og forvaltning i Nøtterøy/Tjømeskjærgården».